

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р арх. Антон Величков Гугов

ОТНОСНО: материалите, представени за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност “професор” по научната специалност “Теория и история на архитектурата. Социални аспекти на архитектурата“ от професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, за нуждите на Института за изследване на изкуствата при Българската академия на науките, обявен в ДВ. бр. № 101 от 20.12.2016 г. и в сайта на ИИИЗк, БАН. Единствен кандидат за заемане на академичната длъжност “професор” е доцент д-р арх. Веселина Кино Пеневска от Института за изследване на изкуствата при Българската академия на науките.

1. Представяне на процедурата

Рецензията е изготвена на основание заповед № 68-РД от 24.01.2017 г. на Директора на ИИИЗк, с която съм утвърден за член на научното жури за провеждане на процедурата по избор на професор по научната специалност “Теория и история на архитектурата” от професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия“, за нуждите на Института за изследване на изкуствата при Българската академия на науките, сектор „Изобразителни изкуства“, ИГ „Ново българско изкуство“ и решение на първото заседание на научното жури. Представеният от доц. Веселина Пеневска комплект материали на хартиен носител е в съответствие със ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника за развитие на академичния състав на Института за изследване на изкуствата към БАН.

2. Кратки биографични данни

Доц. д-р арх. Веселина Пеневска следва архитектура във ВИАС за периода 1973 - 1978 г. – и завършва със степен "магистър по архитектура";
1978 г. - 1981 г. – работи като проектант в към МВТУ;
1982 г. - 1985 г. – докторант към Институт за изкуствознание, БАН;
1985 г. - 1990 г. – проучвател в Институт за изкуствознание, БАН;
1990 г. - 1994 г. – асистент в Център по културознание, СУ Св.Кл.Охридски;
1994 г. – придобива образователно-научна степен "доктор по социология" в СУ с дисертационен труд на тема "Социално-психологически аспекти на пространствената организация на средата;
1995 г. - 1998 г. – хоноруван преподавател, Архитектурен факултет, УАСГ;

1998 г. - 2006 г. – хоноруван преподавател, Програма Социология, НБУ; води няколко магистърски и бакалавърски курсове (изброени в следващия раздел);

2001 г. – 2014 г. – хоноруван преподавател, Училище по мениджмънт, НБУ; води няколко магистърски курса на български и английски (изброени в следващия раздел);

2007 г. - 2010 г. – хоноруван преподавател, Архитектурен факултет, ВСУ;

2011 г. – заема академичната длъжност "доцент по социология" в Европейски политехнически университет;

2010 г. - 2012 г. – доцент по социология, Архитектурен факултет, ЕПУ; води няколко магистърски курса (изброени в следващия раздел); консултира и студентски проекти от проектните дисциплини по социологически аспекти на архитектурата;

2013 г. - заема академичната длъжност "доцент по архитектура" в Института за изследване на изкуствата при БАН;

2013 г. - до момента – доцент в ИИИЗк, БАН;

2015 г. - 2016 г. – хоноруван преподавател, Програма „Architecture Theory and Criticism” (на английски език), Архитектурен факултет, УАСГ.

Доц. Пеневска има специализации в чужбина по история и теория на архитектурата, градски изследвания, социология и други в Оксфордския университет (1993, 1996), Централно-Европейския университет в Прага (1991) и Будапеща (1995, 1999, 2001, 2003), в Кралския институт по градско планиране (1998), в Ноу-Хау Фонд, Великобритания (2001),

Тя е и сертифициран преподавател по темата „Съставяне на академични курсове, методи на преподаване, методи на оценяване на студенти, методи за оценяване на академични програми и курсове“ към Централно-Европейски университет, Будапеща (2007).

Владее английски и руски.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

3.1. Научна и научно-приложна дейност

Доц. д-р арх. Веселина Пеневска има значително научно и научно-приложно творчество.

Тя е автор на три монографии – „Пространството като част от човека“ (1995), „Социално качество на архитектурната творба“ (2016) и „Иновативни хотели“ (2017) – от които двете последни са представени за настоящия конкурс и ще анализирам по-нататък в рецензията. Първата монография печели Диплом на Международната академия по архитектура (International Academy of Architecture) през 1998 г., Награда на САБ през

1996 г. и е обявена за книга на месеца от в. „Култура“ за месец декември 1995 г.

Доц. д-р арх. Веселина Пеневска има и значително количество други научни публикации, както и участия в национални и международни конференции у нас и в чужбина. Получава награда за най-иновативен доклад на международна конференция на ENHR през 1999 г.

Тя провежда и участва, като автор и партньор, в редица изследователски проекти, национални и международни.

3.2. Учебно-педагогическа дейност (работа със студенти и докторанти)

Преподавателската дейност на доц. д-р арх. Веселина Пеневска обхваща времето от 1993 г. до момента. През него тя преподава в четири университета:

1993 г. - 1997 г. и 2015 г. - 2016 г. – Архитектурен факултет на УАСГ, където води курсове „Социология в архитектурата“ и “Sociology and Architecture”;

1998 г. - 2007 г. – Програма „Социология“ в Департамент „Антропология“ на НБУ, където води курсове „Социология на града“, „Приложно градско изследване“, „Пост-социалистическият град“, „Градски дискурси“ и „Креативност за социолози“;

2008 г. - 2010 г. – Архитектурен факултет на ВСУ, София, където води курс „Социология за архитекти“;

2011 г. - 2013 г. - Архитектурен факултет на ЕПУ, Перник, където води курсове „Социология в архитектурата“ и „История на архитектурата – Романска архитектура и Готика“ и „История на архитектурата – Ренесанс и Барок“ на английски език.

2001 г. – 2014 г. – Училище по мениджмънт на НБУ, където води курсове „Изследователски методи“, „Презентационни умения“, „Съставяне на магистърска теза“, „Управление на креативността и иновациите“, „Консултиране в областта на ЧР“, „Маркетинг и фокус към клиента“;

2014 г. - момента – Институт за публична администрация, където води курсове за следдипломна квалификация по „Презентационни умения“, „Комуникативни умения“ и „Управление на промяната“.

За периода, доц. д-р арх. Веселина Пеневска е научен ръководител на бакалавърски и магистърски тези, осъществява консултантска дейност за социалните аспекти на проектите на студенти в упражненията по обществени сгради и градоустройство, ръководи докторант (ИИИЗк).

4. Общо описание на представените материали

Доц. д-р арх. Веселина Пеневска се явява на конкурса с две монографии – „Социално качество на архитектурната творба“ (2016) и

„Иновативни хотели“ (2017), 15 научни публикации и 4 учебника. Всички те са издадени за периода след 2013 г., когато кандидатката заема академичната длъжност „доцент“ в Института за изследване на изкуствата към БАН. В представените материали са налице и всички документи, изискуеми по процедурата за заемане на академичната длъжност „професор“.

5. Актуалност на тематиката

Проблематиката, засегната и в двете представени монографии, е изключително актуална и новаторска.

За първата монография, **„Социално качество на архитектурната творба“**, тя се определя от необходимостта от цялостна методология и конкретна методика, чрез които да се описват, измерват и оценяват социалните аспекти и оттам, на социалното качество на архитектурните обекти. До момента такава методология и дори наченки за създаването ѝ липсват в българската литература в областта на архитектурата. В този смисъл, монографията е новаторска.

За втората монография, **„Иновативни хотели“**, актуалността на тематиката се доказва от факта, че строителството на хотели, както в чужбина, така и у нас, преживява бум, броят хотели нараства в пъти, променят се характеристиките и архитектурата им – а литературата за хотела като архитектурен тип не отразява и не анализира развитието му. За България, а доколкото съм запознат с чуждите издания – и за англоезичната литература по темата, разработването на тази проблематика е иновация.

6. Познаване на проблема

Доц. д-р арх. Веселина Пеневска отлично познава състоянието на разработваната проблематика и в двете монографии. В резултат от квалификацията ѝ в две сфери – архитектура и социология, дългогодишната ѝ изследователска дейност, задълбочения критичен анализ на значителен обем чужди и наши литературни източници, свободното владение на два чужди езика, на богатия ѝ преподавателски опит, тя борави на високо професионално ниво с теориите и концепциите в няколко професионални сфери и убедително извлича от тях нови постановки по изследваната проблематика.

7. Методика на изследването

За постигане на поставените цели и задачи и в двата представени труда, доц. д-р арх. Веселина Пеневска конструира собствени изследователски методологии. Прави същото и в двете статии, изследващи креативността на архитектурата.

В монографията **„Социално качество на архитектурната творба“** тя използва анализ на концепциите и сравнителен анализ на две професионални области – психология на средата и системите за оценка на социалното функциониране на сградите, за да разкрие какви показатели за оценка на социалните аспекти на архитектурните обекти се използват в тях. В тази връзка създава и специално за целта собствен метод, чрез който да извлече от резултатите на изследванията в психология на средата показателите, използвани в тях. След това прилага интердисциплинарен подход, обединявайки три дисциплини – архитектура, психология на средата и науката за оценяването. Прилага и системен подход, за да обедини показателите в цялостна система за описание, измерване и оценка на архитектурните творби. В края на работата използва и анализ на казуси, като прилага предложената в книгата система за оценка върху два конкретни архитектурни обекта.

В монографията **„Иновативни хотели“** доц. Пеневска също използва анализ на съдържанието и сравнителен анализ на различните типове хотели. Тук също създава своя методика, за да определи кои от тях са иновативни или имат иновативни елементи, въз основа на което картографира изследователското поле, за да създаде основа за систематизирането му. Прилага и интердисциплинарен подход, като съчетава анализи от позициите на няколко дисциплини – архитектура, социология, социална психология и маркетинг. Това дава основа на използвания след това системен анализ, който разкрива същността на хотелите като резултат от редица свързани аспекти – хотелът като сграда или ансамбъл, като социално явление, като организационна структура, като част от хотелската индустрия.

8. Характеристика и оценка на монографиите

В първата монография **„Социално качество на архитектурната творба“**, доцент д-р арх. Веселина Пеневска си поставя и постига амбициозната цел да създаде „основите на методология за описание, измерване и оценяване на архитектурните творби“. Монографията е съставена от увод, пет глави, заключение и много богата библиография. Текстът следва логическия ход на научно изследване, като започва с обосновка на необходимостта от подобна разработка и направеното до момента по темата, продължава с представяне на две професионални сфери с отношение към оценяването на социалните аспекти на архитектурата (психология на средата и системите за оценка на устойчивостта на сградите) и достига до обстойна, научно аргументирана система от показатели за описание, измерване и оценяване на сградите. В последната глава предложената методика е приложена за оценяване на два реални

архитектурни обекти. Независимо от смесването на две дисциплини с тяхната специфична терминология, езикът на монографията е ясен и разбираем и за по-широки аудитории.

Във втората монография, **„Иновативни хотели“** доц. д-р арх. Веселина Пеневска си поставя и убедително постига целта да очертае портрета на иновативния хотел в началото на 21 век, като анализира оформящите го фактори, движещи сили, неговите разновидности и функции. Монографията е съставена от въведение, две глави, заглавия, много богата библиография и изобилен илюстративен материал. И тук текстът следва отчетлива научна логика, като обосновава необходимостта от целенасочено изследване на хотела след 2000-та година, проследява причините за трансформацията му, извежда аргументирано и анализира водещите стратегии, които го движат и резултата от тях – серия нови типове, „хотелски прототипи“, които са подробно представени в книгата.

И двата труда са единствени по рода си у нас, третираат същностни страни на архитектурата и оценката ми за тях е изцяло положителна и много висока. Написани са убедително, по всички научни стандарти, на високо професионално равнище и представляват интерес не само за студенти и проектанти, но и за широк кръг читатели, интересувани се от архитектура и социология. По отношение на целите и постигнатите резултати, и двата научни труда притежават всички качества, за да се присъди на авторката им академичната длъжност “професор”.

9. Оценка на личния принос на кандидата

И двата представени монографични труда на доц. д-р арх. Веселина Пеневска са разработени напълно самостоятелно и приносите в тях са изцяло лично дело на автора, плод на дългогодишна целенасочена изследователска дейност. И двата са иновативни като обект на изследване и като краен продукт.

Монографията „Социално качество на архитектурната творба“ за първи път у нас поставя въпроса за оценяването на социалните аспекти на архитектурните пространства и предлага цялостна методология за тяхното описание, измерване и оценка. Приемам, че тя може да допринесе за развитието на теоретичното осмисляне на социалните измерения на архитектурата, за усъвършенстване на проектирането, както и за обогатяване на обучението на архитекти, чрез изтъкнатите от автора методи, а именно:

- Дефиниране на понятието „социално качество на архитектурната творба“, което до момента не присъства като категория в професионалната литература и у нас, и в световен план.
- Извеждане на проекциите на човека в архитектурния проект, т.е. кои аспекти на човека се отчитат от архитекта при проектирането. Това също не е правено до момента у нас.
- Анализ на изследванията и теориите на психология на средата – дисциплина, която е почти непозната на архитектите у нас и не е представяна системно.
- Анализ на водещите в световен план системи за оценка на устойчивостта на сградите: отново се прави за първи път у нас
- Изграждане на теоретичен модел за описание, измерване и оценяване на социалното качество на архитектурната творба.

Трудът е отворена система, тъй като всеки може да тълкува, добавя и надгражда изначално посоченото фундаментно тяло, което предполага гъвкавост в развитието му.

Монографията „Иновативни хотели“ също за първи път у нас разглежда цялостно и системно изследователското поле, което е съставено от иновативните хотели в началото на 20 век. Това е първата книга за хотелска архитектура у нас – в нея хотелът е анализиран не в тясно архитектурна плоскост, а полидисциплинарно, и в социалните, психологическите и маркетинговите му измерения. Смятам, че тази монография също може да допринесе за развитието на теоретичното осмисляне не само на хотела като отделен архитектурен тип, но и на целия спектър от продукти от архитектурното проектиране, благодарение на изтъкнатите от автора стъпки, а именно:

- Създадена е специално за целта методология за изследване на иновативния хотел, каквато до момента липсва у нас, а и ако се съди по достъпната литература, също и в чужбина.
- Изведен е критерий за разграничаване на иновативния от стандартния хотел в началото на века – новият модел на хотелския гост, който не е коментиран до момента.
- Дефинира се понятието „иновативен хотел“ в началото на 21 век.
- Извеждат се водещите стратегии на иновативния хотел, анализира се тяхната същност, взаимоотношения, проявите им и средствата за постигането им.
- Разкриват се основните форми на иновативния хотел, наречени в книгата „хотелски прототипи“ и се анализира тяхната специфика, разновидности и архитектура.

- Анализират се новите подходи във формообразуването и новите функции на фасадата в иновативния хотел и начините, по които те се осъществяват.

10. Критични бележки

Нямам критични бележки по монографичните трудове „Социално качество на архитектурната творба“ и „Иновативни хотели“ на доц. д-р арх. Веселина Пеневска. Оценката ми и за двата труда е изцяло положителна и много висока.

11. Лични впечатления

Личните ми впечатления от доц. Веселина Пеневска са за отдаден на научната, преподавателската и творческата си работа изявен творец с безспорен принос за развитието на архитектурната наука и съвременната ни архитектура.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените от доцент д-р арх. Веселина Пеневска монографии „Социално качество на архитектурната творба“ и „Иновативни хотели“, заедно със съпътстващите ги научни публикации, съдържат оригинални приноси, доразвиват и обогатяват научните знания по специалността „Теория и история на архитектурата. Социални аспекти на архитектурата“ и притежават всички качества за заемане на академичната длъжност „професор“, като отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му и Правилника на ИИИЗк за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности.

Предвид гореизложеното, оценявам високо и изцяло положително представените монографии и съпътстващите ги научни статии, както и цялостното научно творчество, преподавателската и експертната дейност, присъствието и авторитета на кандидата в академичните среди у нас и в чужбина, и напълно убедено препоръчвам доц. д-р арх. Веселина Кино Пеневска да бъде избрана на академичната длъжност „професор“ по научната специалност „Теория и история на архитектурата. Социални аспекти на архитектурата“ от професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, за нуждите на Института за изследване на изкуствата, сектор „Изобразителни изкуства“, ИГ „Ново българско изкуство“ при Българската академия на науките.

3 април 2017 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р арх. Антон Гугов)